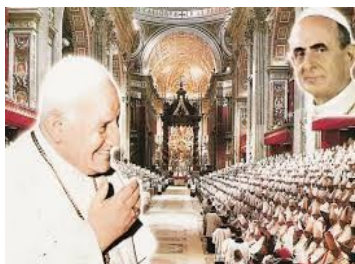

Romos Mišių istorija (26)

VATIKANO II SUSIRINKIMAS

Prieš Vatikano II Susirinkimą intensyviai kryžminosi pastoralinės iniciatyvos, teologinės refleksijos ir istoriniai ieškojimai. Daugėjo įvairaus pobūdžio mišiolėlių: kaimo, bibliniai, bendruomeniniai. Vis dažniau imtasi naudoti vietines kalbas (sakramentų apeigos, mišių skaitiniai). Celebrantas vis dažniau aukodavo Mišias „atsigręžęs į tikinčiuosius“. Liturginis judėjimas tapo tarptautinis. Organizuoti kongresai gvildeno įvairias liturgijos temas.

Viskas buvo paruošta Vatikano II Susirinkimui. Prieš Susirinkimą įgytos patirtys ir atradimai, tarptautiniai mainai tarp liturgistų palengvino liturginės konstitucijos *Sacrosantum concilium* rengimą, – dokumento, kurį Susirinkimo tėvai patvirtino pirmąjį (1964 m. gruodž. 4 d). Nors Susirinkimas neišleido apie Eucharistiją atskiro dokumento (jis apie ją kalba daugelyje dokumentų), tačiau antrasis liturginės konstitucijos skyrius (§ 47–58) daugeliu atžvilgių pateikia naują Eucharistijos viziją.

Eucharistijos apibrėžimas

Pradžioje konstitucija pateikia Eucharistijos apibrėžimą, perimtą iš Tridento Susirinkimo nutarimų (22 sesija), tačiau *Sacrosantum concilium* itin pabrėžė eschatologinį, velykinį ir sakramentinį Eucharistijos pobūdį.

Mūsų Išganytojas Paskutinės vakarienos metu, tą naktį, kurią buvo išduotas, įsteigė eucharistinę savo kūno ir kraujo auką. Taip jis pratęsė savo kryžiaus auką per amžius, iki ateis, ir mylimajai Sužadėtinei Bažnyčiai patikėjo savo mirties ir prisikėlimo atminimą – maldingumo sakramentą, vienybės ženklą, meilės jungtį, velykinį pokylį, „kuriame Kristų priimame, siela pripildoma malonės, ir gauname būsimos garbės laidą“. (SC nr. 47)

Tikinčiųjų dalyvavimas

Susirinkimo Tėvai išreiškė pageidavimą, kad „krikščionys nebūtų tarsi svetimi arba nebylūs šio tikėjimo slėpinio stebėtojai¹.“ Bažnyčia trokšta, kad tikintieji dalyvautų Mišiose sąmoningai, pamaldžiai ir aktyviai:

Bažnyčia uoliai rūpinasi, kad krikščionys nebūtų tarsi svetimi arba nebylūs šio tikėjimo slėpinio stebėtojai, bet, gerai jį suprasdami, per apeigas ir maldas sąmoningai, pamaldžiai ir aktyviai dalyvautų šventajame vyksme, šviestųsi Dievo žodžiu, stiprintųsi nuo Viešpaties kūno stalo, dėkotų Dievui ir, aukodami tyrąją atnašą ne vien kunigo rankomis, bet ir patys drauge su kunigu aukodami, išmoktų aukoti save pačius ir diena iš dienos, Kristui tarpininkaujant, vis tobuliau jungtųsi su Dievu ir tarpusavyje, kad Dievas pagaliau būtų visa visuose. (SC nr. 48)

Šis paragrafas perima jau suprastus dalykus ir sykiu pateikia naujų aktyvaus dalyvavimo aspektų. 1) Tikintieji turi „šviestis Dievo žodžiu“, 2) Jie turi „stiprintis nuo Viešpaties kūno stalo“, jie tai turi daryti ne tik nuo Žodžio stalo, bet ir nuo eucharistinio stalo. 3) Jie turi mokytis „dėkoti Dievui“, 4) „Aukoti tyrąją atnašą“, ir tai daryti ne tik per kunigo tarpininkavimą, bet ir drauge su juo. 5) Negana to, tikintieji turi „išmokti aukoti save pačius“. Šiais žodžiais pasiekama pati eucharistijos esmė – dvasinė auka, o apeiginė auka yra dvasinės aukos priemonė ir ženklas. 6) „Diena iš dienos“. Scholastinis mokymas teigė Mišias esant atskiru įvykiu be rytojaus, o čia tvirtinama progresyvi Eucharistijos įtaka. Mišių poveikis tam tikru būdu krikščionių gyvenime didėja ir tarsi kaupiasi. 7) „Vis tobuliau jungtųsi su Dievu ir tarpusavyje“. Mistinio Kristaus Kūno auka atlieka šią dvejoją vienybę. 8) „Kad Dievas pagaliau būtų visa visuose“. Toks yra galutinis atpirkimo ir Eucharistijos tikslas (plg. 1 Kor 15, 28). Susivienijimas su Dievu per Eucharistiją dar nėra galutinis tikslas, nes, kai galutinis tikslas bus pasiektas (t. y. kai Dievas bus visas visuose), nebebus Eucharistijos, kaip ir visų kitų žemiškosios Bažnyčios tarpinių dimensijų².

Mišių tvarkos peržiūrėjimas

Kad Mišių auka ir net apeigų forma „visiškai pasiektų pastoracijos tikslą“ (SC nr. 49), Susirinkimo Tėvai nurodė peržiūrėti Mišių tvarką (*Ordo Missae*) pagal pagrindinius liturginės reformos principus: „Apeigos tespindi kilniu paprastumu, tebūna dėl trumpumo aiškios, be nenaudingų pasikartojimų..“ (SC nr. 34).

¹ Ši ištarmė perimta iš Pijaus XI konstitucijos *Divini cultus*.

² Plg. Roguet, A. M. „*Vatican II : commentaire complète de la Constitution sur la liturgie*“, in *La Maison-Dieu* 77, 1964, p. 115–116.

1) Siekiant šio tikslo, dera, „kad labiau išryškėtų atskirų dalių savita prasmė bei tarpusavio sąsaja“ (SC nr. 50), t. y. „Žodžio liturgija ir Eucharistinė liturgija“. (SC nr. 56) Liturgistas Jounelis dar Susirinkimo metu šią ištarmę pakomentavo šitaip: „kiekvienos dalies savitas vaidmuo išryškės tuomet, jei kiekviena jų bus atliekamos skirtingose vietose: pirmoji aukotojo kėdėje ir prie skaitinių ambono, antroji – prie eucharistinio valgio altoriaus. Kaip tik šių vietų atskyrimas padės atstatyti kiekvienos Mišių dalies struktūrą ir leis tikintiesiems Eucharistijoje lengviau dalyvauti³“. Tačiau svarbu, kad tikintieji geriau suprastų ir tų atskirų dalių – Žodžio ir Eucharistijos – sąsajas, idant „liturgijoje būtų aiškus glaudus veiksmo ir žodžio ryšys“ (SC nr. 35) ir gyvenimo duonos valgymas tikėjime ruoštu eucharistiniam valgymui.

2) Toks kiekvienos dalies savito vaidmens iškėlimas į paviršių reikalauja supaprastinti apeigas, „deramai išlaikant jų esmę“ (SC nr. 50). Susirinkimo Tėvai nepaaiškino, ką turi omenyje sakydami „apeigų esmė“. Konstitucijos komentatoriai teigia, kad Mišių apeigos turi būti supaprastintos, bet Jounelis mano, kad jų supaprastinimas nebūtinai reiškia tik panaikinimą, tai reiškia ir kai kurių apeigų, atsisakytų ankstyvaisiais amžiais, atstatymą⁴.

Apie panaikinimą Konstitucija kalba šitaip: „Tebūnie išleisti ilgainiui atsiradę pakartojimai arba mažiau reikalingi priedai.“ (SC nr. 50). Tarp pasikartojimų liturgistai mini eilę altoriaus bučiavimų, priklaupimų, inklinacijų, celebranto ir atnašų peržegnojimų, viduramžiais atsiradusį dukartinį Ostijos ir Taurės pakėlimą⁵.

Toliau Konstitucija priduria kai kurių apeigų sugražinimo būtinybę: „O kai kurie dalykai, dingę dėl istorijos negandų, kai atrodo gera arba reikalinga, tebus atstatyti pagal šventųjų Tėvų nuostatas“. (SC nr. 50). Yra viena apeiga, kurią Susirinkimo Tėvai aiškiai nurodo atstatyti – tai visuotinė malda⁶, panaikinta nuo Grigaliaus Didžiojo laikų. Liturgijos žinovai siūlė atstatyti, bent dalinai ir pradžios, atnašų ir komunijos procesijas, taip pat kai kurias atitinkamas prefecijas (dėkojimo giesmes), Ostijos laužymo ir ramybės palinkėjimo apeigas, garsiai ištarti embolizmo žodžius – pastarasis paprotys išliko Ambroziejaus ir Lijono liturgijose⁷.

³ Jounel, P. „*Vatican II : commentaire complète de la Constitution sur la liturgie*“, in La Maison-Dieu 77, 1964, p. 117.

⁴ Plg. Ten pat. p. 118.

⁵ Plg. Ten pat. p. 119.

⁶ Konstitucija teigia: „Po Evangelijos ir homilijos, ypač sekmadieniais ir įsakytųjų švenčių dienomis, tebūnie vėl įvesta bendroji arba tikinčiųjų malda, kurioje, įsijungus Mišių dalyviams, tebūnie maldaujama už šventąją Bažnyčią, už mūsų valdžią ir įvairių reikalų slegiamus asmenis, už visus žmones bei už viso pasaulio išganymą“ (SC nr. 53).

⁷ Plg. Jounel, P. *op. cit.* p. 119.

Anot Konstitucijos komentatorių, Mišių supaprastinimas turėtų paliesti ir celebrantų drabužius bei liturginius reikmenis. Ir jie klausia: ar būtina, kad celebrantas užsidėtų amiktą⁸ ir manipulą⁹. Kita vertus, ar būtina, kad altorius būtų užtiestas trimis staltiesėmis? Daug vyskupų prašė, kad pontifikalinių Mišių apeigos taptų paprastesnės. Jų manymu nebūtina, kad apeigų metu vyskupui būtų užvelkama daugybė drabužių ir būtų nuolat prieš jį lankstomasi. Komentatorių nuomone, toks Mišių tvarkos supaprastinimas neišvengiamai panaikins subdiakonų instituciją bei labiau iškels diakonų vaidmenį¹⁰.

⁸ Amiktas (lot. *amicire* iš *adjacere* – uždėti ant, aplink, prie (šalia) ko gulėti) yra stačiakampio formos medžiaga, kurią kunigas dėdavosi ant kaklo. Jonas Kasijonas manė, kad amiktas kyla iš Rytų vienuolinės tradicijos. Vakaruose pradėtas naudoti nuo XIII amžiaus. Amiktas paprastai būdavo 80/90 cm. ilgio ir 60/70 cm. pločio su dviem vieno metro ilgio juostelėmis. Iki Vatikano II Susirinkimo, visi kunigai, kurie vilkosi alba, pirmiausia turėjo užsidėti amiktą. Pabučiavę ant jo esantį kryželį, pirmiausia jie medžiagą užsidėdavo ant galvos, po to nuleisdavo ją ant pečių taip, kad ši atsigultų ant sutanos apykaklės. Paskui juosteles sukryžiuodavo ant krūtinės, apjuosdavo jomis kūną, sugrįždavo atgal ir surišdavo jas pilvo lygmenyje. Ši medžiaga neleisdavo, kad liturginiai drabužiai susiliestų su pakaušiu ir sprandu bei nesusiteptų. Kai kurie klaidingai šį drabužį naudodavo kaip kapišoną. Amiktą pirmą kartą gaudavo subdiakonai šventimų metu. Tą dieną jis jį turėdavo užsidėti taip, kad vyskupas jį galėtų išskleisti kaip kapišoną, bet vėliau amiktas turėjo būti visuomet prispaustas prie kaklo ir niekuomet nenaudojamas kaip kapišonas. Dėdamasis šį drabužį, kunigas turėdavo rečituoti apaštalo Pauliaus žodžius: „kad galėtumėte atsilaikyti prieš velnio klastas... pasiimkite ir išganymo šalmą.“ (Ef 6, 11. 17). (Plg. art. „Amict“ in *Dictionnaire pratique de la liturgie romaine*, Bonne Presse, 1952, pp. 42–43).

⁹ Manipulas [lot. *manipulus*] katalikų dvasininkų liturginių drabužių dalis – paplatintais galais puošniai siuvinėta juosta, panaši į stulą, tik mažesnė. Dėvėta iki 1967. Manipulas siūtas iš tokios pat medžiagos ir spalvos kaip arnotas ar stula. Buvo užsidedama ant kairės rankos dilbio. Popiežius manipulą užsidėdavo ant rankos pradėdamas liturgines apeigas. Nuo XI a. manipulas buvo aukštesniųjų šventimų dvasininkų skiriamasis ženklas, įteikiamas per subdiakono šventimus. Simbolizavo virvę, kuria buvo surištos Jėzaus Kristaus rankos jį suimant, t.p. ir skausmą ir atgailą (ašaros), gerus darbus ir kunigystės vargus (prakaitas). (plg. Visuotinė Lietuvių enciklopedija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, t. XIV, 2008, Vilnius, psl. 210).

¹⁰ Plg. Ten pat. p. 120.

Biblijos turtai

Jau pirmame skyriuje Konstitucija pabrėžė svarbų Dievo žodžio vaidmenį liturgijoje¹¹ (SC nr. 24) ir nurodė atstatyti platesnį, įvairesnį ir labiau adaptuotą Šventojo Rašto skaitymą¹² (SC nr. 35). Be abejo šis atstatymas labiausiai dera Mišių liturgijai, todėl Konstitucija teigia:

Idant tikintiesiems būtų dosniau paruoštas Dievo žodžio stalas, tebūnie plačiau atidarytos Biblijos lobynų durys, kad per nustatytą metų skaičių būtų perskaitoma žmonėms svarbesnioji Šventojo Rašto dalis“ (SC nr. 51)

Tridento mišiolas per Advento, Velykų laiką ir laiką po Sekminių, šiokiadienio Mišiose kartodavo sekmadienio skaitinius, t. y. vieną iš apaštalo laiškų ir Evangeliją. Šis metodas buvo paremtas kartojimo pedagogika. Tačiau Vatikano II Susirinkimo tėvai išreiškė būtinybę plačiau atverti Biblijos lobyno duris, „ypač sekmadieniais ir įsakytųjų švenčių dienomis¹³“. (SC nr. 49)

Homilija

Susirinkimo Tėvai labai rekomendavo sakyti homiliją.

„Labai rekomenduotina homilija, kaip pačios liturgijos dalis, kurioje per liturginius metus, remiantis šventuoju tekstu, aiškinami tikėjimo slėpiniai ir krikščioniškojo gyvenimo taisyklės. Sekmadienių ir įsakytųjų švenčių Mišiose, kai dalyvauja tikintieji, be svarbios priežasties ji niekada neturi būti praleidžiama.“ (SC nr. 52).

Konstitucijos komentatoriai pastebi, kad svarbiausia šioje vietoje yra homiletikos apibrėžimo pobūdis. Pirmiausia homilija talpinama liturginių metų eigoje. Kitaip tariant, ji nėra nelaikiška, bet yra metinio išganymo slėpinių šventimo dalis. Remiantis šventuoju tekstu, ji turi

¹¹ „Liturginėse apeigose labai svarbi vieta tenka Šventajam Raštui. Juk iš jo imami ir paskui pamoksle aiškinami skaitiniai, giedamos psalmės; jo įkvėpimu ir paakinimu, radosi įvairių maldų ir liturginių giesmių; juo remiasi veiksmų ir ženklų reikšmė. Taigi siekiant liturgijos atnaujinimo, pažangos ir pritaikymo, reikia ugdyti tą karštą, gyvą Šventojo Rašto meilę, kurią liudija tiek Rytų, tiek Vakari apeigos savo garbinga tradicija.“ (SC nr. 24)

¹² SC nr. 35 teigiama: „Kad liturgijoje būtų aiškus glaudus veiksmo ir žodžio ryšys: 1) Šventosiose apeigose tebūnie įvestas gausnis, įvairesnis ir tinkamesnis Šventojo Rašto skaitymas. 2) Pamokslui, kuris yra liturginio veiksmo dalis, tebūna net rubrikose, kiek leidžia apeigos, nurodyta tinkamesnė vieta. Pamokslų sakymo pareiga tebūna atliekama kuo ištikimiausiai ir deramai. Pamokslų pirmiausia tebūna semiamasi iš Šventojo Rašto ir liturgijos versmių, skelbiant nuostabių Dievo darbus, atliktus vykstant išganymui, kuris yra Kristaus slėpinys, nuolat esantis ir veikiantis, ypač per liturgines apeigas. 3) Taip pat tebūna visokiais būdais aiškinama liturgija. Derėtų pasirūpinti, kad net per apeigas, jei tai būtina, kunigas ar išmanantis patarnautojas teiktų trumpus paaiškinimus, tačiau tik patogesniais momentais ir nustatytais arba į juos panašiais žodžiais. 4) Tebūnie skatinama rengti Dievo žodžio pamaldas naktį, didesnių švenčių išvakarėse, kai kuriomis advento bei gavėnios dienomis ir sekmadieniais bei šventadieniais, ypač tose vietovėse, kur nėra kunigo; tuo atveju joms tevadovauja diakonas ar kitas vyskupo paskirtas asmuo.“

¹³ Po Susirinkimo naujasis Romos Mišiolas sekmadieniais ir per šventes nurodė skaityti tris skaitinius: pirmą iš pranašų, antrą – iš Pauliaus laiškų ir trečią – iš Evangelijų. (žr. Bendras mišiolas pristatymas nr. 357).

aiškinti tikėjimo slėpinius ir krikščioniško gyvenimo taisykles. Kalba eina ne apie neaiškaus pobūdžio raginimą, bet apie aiškinimą, remiantis šventuoju tekstu. Homilija pirmiausia turi komentuoti ką tik perskaitytus skaitinius, bet ir giesmių tekstus bei kunigos maldas. Svarbu pasiremti tuo, kas vyksta liturgijos šventime ir įvesti į šį šventimą tikinčiuosius, apšviečiant jų tikėjimą ir vedant juos jų gyvenime. Pirmasis homilijos tikslas yra toks: parodyti ryšį tarp Dievo žodžio ir prasidėsiančios Eucharistijos, padėti tikintiesiems žvelgti į savo dabartį Dievo žodžio šviesoje bei priimti ją bendrystėje su Kristaus auka¹⁴.

Visuotinė malda

Susirinkimo Tėvai nurodė sugrąžinti į Mišių vyksmą visuotinę tikinčiųjų maldą:

Po Evangelijos ir homilijos, ypač sekmadieniais ir įsakytųjų švenčių dienomis, tebūnie vėl įvesta bendroji arba tikinčiųjų malda, kurioje, įsijungus Mišių dalyviams, tebūnie maldaujama už šventąją Bažnyčią, už mūsų valdžią ir įvairių reikalų slegiamus asmenis, už visus žmones bei už viso pasaulio išganymą (SC nr. 53).

Tikinčiųjų maldos svarbą pažymi Bažnyčios Tėvai ir liturgijos tradicija¹⁵. Laikui bėgant, Romos liturgijos tradicija išsaugojo tik Did. penktadienio visuotinę maldą, tuo tarpu Rytų krikščionių liturginiai ritai šiai maldai visada teikė daug reikšmės. Šitaip į tikinčiųjų sueigą susirinkę krikščionys paklūsta Apaštalo Pauliaus raginimui: „Taigi pirmiausia raginu maldauti, melstis, užtarti ir dėkoti už visus žmones, už karalius ir visus vyresnybėje esančius, idant galėtume tyliai ramiai gyventi visokeriopai maldingą ir gerbtiną gyvenimą.“ (1 Tim 2, 1–2). Konstitucijos tekste galima pastebėti Did. penktadienio visuotinės maldos intencijas, prašant melstis „už šventąją Dievo Bažnyčią“ (1 *maldavimas*), už „mūsų vadovus“ (4 *maldavimas*), už „tikinčiųjų rūpesčius“ (6 *maldavimas*), už atsiskyrusius krikščionis, už žydus ir netikinčius (7, 8, 9 *maldavimai*). Susirinkimas nenurodė, kokia turėtų būti šios maldos forma, tačiau liturgistai teigė, kad ji veikiausiai nebus tapati Did. penktadienio visuotinei maldai. Ši yra per ilga ir po kiekvienos intencijos prašo tikinčiuosius atsiklausti, tuo tarpu, tikintieji negalėtų klauptis sekmadienį – Viešpaties Prisikėlimo dieną¹⁶.

¹⁴ Plg. Jounel, P. *op. cit.* p. 121–122.

¹⁵ Daug tekstų ir referencijų galima rasti LMD 76, p. 86.

¹⁶ Plg. Jounel, P. *op. cit.* p. 122–123.

Lotynų kalba ir krašto kalba

Susirinkimo Tėvai leido naudoti Mišių eigoje vietines kalbas su tam tikrais niuansais:

Mišiose, kuriose dalyvauja tikintieji, laikantis šios Konstitucijos 36 sk., gali būti skirta derama vieta gimtajai kalbai, ypač skaitiniuose, bendrojoje maldoje ir pagal vietos sąlygas apskritai žmonėms skirtose dalyse pagal šios Konstitucijos 36 sk. [...] Tačiau tebus pasirūpinta, kad tikintieji galėtų ir lotyniškai drauge kalbėti arba giedoti tas nekintamąsias Mišių dalis, kurios skirtos jiems. [...] Jeigu per Mišias atrodo pravartu vartoti daugiau vietinės kalbos, tebūnie laikomasi šios Konstitucijos 40 sk. (SC nr. 54)

Konstitucija patikslino kada ir kur galima naudoti vietines kalbas. Ištarmė „gali būti skirta“ palieka laisvę celebruoti visą Mišių eigą lotynų kalba. O vietines kalbas galima naudoti tik tose Mišiose, „kuriose dalyvauja tikintieji“. Tam nereikia didelės sueigos, pakanka ir kelių tikinčiųjų. Tarp Mišių dalių, kurios galėtų būti atliekamos vietine kalba, svarbiausią vietą užima „skaitiniai“ ir „bendroji malda“. Vyskupų konferencijoms palikta galimybė leisti vietines kalbas kitoms dalims, kurias atlieka tikintieji, kitaip tariant, toms, kurias skaito ar gieda tikintieji.

Tačiau Susirinkimo Tėvai aiškiai nesuteikė galimybės atlikti vietine kalba kurią nors iš kunigo maldų. Jei vietinės vyskupų konferencijos matytų, jog „per Mišias atrodo pravartu vartoti daugiau vietinės kalbos“ (pvz. kalbant pradžios ar pabaigos maldas), jos turi pateikti prašymą Šventajam Sostui (SC nr. 40).

Plačiai atvėręs duris vietinei kalbai, Susirinkimas prašo ir pasirūpinti, „kad tikintieji galėtų ir lotyniškai drauge kalbėti arba giedoti tas nekintamąsias Mišių dalis, kurios skirtos jiems“, idant gebėtų melstis kartu dideliuose susirinkimuose, kaip antai Romoje, Lurde, Fatimoje ir tt..

Komunija

Konstitucija įvedė naujų dalykų komunijos praktikoje. Pirmiausia ji paragino, kad tikintieji priimtų komuniją Mišių metu ir iš tos pačios aukos.

Labai rekomenduojamas toks tobulesnis Mišiose dalyvavimo būdas, kai tikintieji po kunigo komunijos priima Viešpaties kūną iš tos pačios aukos. (SC nr. 55)

Jau ankstyvoji Bažnyčia praktikavo komunijos priėmimą ne Mišių metu. Koncekruoti pavidalai buvo nešami ligoniams arba tiems, kurie negalėjo dalyvauti Eucharistijoje. Tačiau nuo Viduramžių pabaigos jau ėmė plisti paprotys visiems duoti komuniją ne Mišių metu. Prieš tokius piktnaudžiavimus sukilo Tridento Susirinkimas, kurio nutarimus priminė popiežiai Benediktas XIV ir Pijus XII. Vatikano II Susirinkimas, pateikęs dvejopą paraginimą, turėjo aiškius

teologinius motyvus: nedera atskirti komunijos ir eucharistinio Mišių pamaldumo, nedera atskirti Kristaus priėmimo nuo dalyvavimo jo aukoje ir jo velykiniame slėpinyje¹⁷.

Kitas paragrafas aptaria komunijos priėmimą dviem pavidalais:

Priimti komuniją abiem pavidalais ir toliau galiojant Tridento Susirinkimo nustatytiems dogminiams principams, Apaštalu Sosto numatytais atvejais vyskupai gali leisti ne tik kunigams bei vienuoliams, bet ir pasauliečiams, pavyzdžiui, išventintiesiems per Šventimų Mišias, profesams per vienuolių profesijos Mišias, neofitams per Mišias po Krikšto (SC nr. 55).

Komunijos dviem pavidalais atstatymas, tegu ir ribotas, yra didelė naujovė. Paskutinės Vakarienės metu Kristus savo mokiniams davė Eucharistiją duonos ir vyno pavidalu. Ankyvojoje Bažnyčioje toks komunijos priėmimo būdas buvo praktikuojamas ir Vakaruose, ir Rytuose. Rytų Bažnyčios šio papročio niekada neapleido, o Vakarai jo atsisakė nuo XII-XIII amžiaus. Vatikano II Susirinkimas priminė Tridento Susirinkimo nuostatas ir paliko Šventajam Sostui nuspręsti, kokiomis aplinkybėmis komunija dviem pavidalais gali būti atstatyta. Pati Konstitucija nurodė jų tik tris: vieną kunigams, vieną vienuoliams ir vieną pasauliečiams. Kitais atvejais komunijos teikimas dviem pavidalais patikėtas vietos Ordinaro sprendimui.

Mišių vieningumas

Konstitucija iškėlė apleistą Mišių vieningumo mintį:

Dvi tam tikros sudedamosios Mišių dalys, būtent Žodžio liturgija ir Eucharistinė liturgija, yra taip glaudžiai susijusios, kad sudaro vieną dievogarbos veiksmą. Todėl Šventasis Susirinkimas karštai ragina sielų ganytojus per katechezę uoliai mokyti tikinčiuosius dalyvauti ištisose Mišiose, ypač sekmadieniais ir įsakytųjų švenčių dienomis (SC nr. 56).

Aiškiai pateikdamas Mišių vieningumo mintį Susirinkimas užkirto kelią ligtoliniam teiginiui, kad dalyvavimas Sekmadienio Mišiose galioja jei tikintysis atvyksta į Bažnyčią po Evangelijos, bet prieš atnašavimą¹⁸. Konstitucija pabrėžė būtinybę dalyvauti ištisose Mišiose, ir ypač „sekmadieniais ir įsakytųjų švenčių dienomis“, norėdama pabrėžti, kad šios dienos yra itin svarbios. Kai kurie Susirinkimo Tėvai siūlė, kad būtinybė dalyvauti pirmoje Mišių dalyje būtų pabrėžta įsakmiau. Priešsusirinkiminiu laikotarpiu nemaža dalis tikinčiųjų vėluodavo į žodžio liturgiją, ir tai ne tik atsipalaidavimo, bet ir keturių amžių kontreformos religinio ugdymo padarinys. Kovodama prieš reformatorių teiginius, Katalikų Bažnyčia taip akcentavo Eucharistijos liturgijos apeigų reikšmę, kad žodžio liturgija liko ne tokia svarbi. Dabar reikėjo

¹⁷ Plg. Gy, P. M. „*Vatican II : commentaire complète de la Constitution sur la liturgie*“, in *La Maison-Dieu* 77, 1964, p. 125.

¹⁸ Plg. Jounel, P. *op. cit.* p. 127.

ganytojams ne tiek griežtai drausminti vėluojančius, bet kantriai pateikti biblinę ir liturginę katechezę. Reikėjo ne uždaryti bažnyčios duris po *Kyrie* maldavimų, bet nuolat priminti, „kad liturgijoje Dievas kalba savo žmonėms, Kristus tebeskelbia Evangeliją“ (SC nr. 33)¹⁹.

Koncelebracija

Paskutinis naujas svarbus Mišių elementas Konstitucijoje yra išplėsta koncelebracijos galimybė. Bendruomeninis Eucharistijos pobūdis, pakrikštytuosius padarantis vienu Kristaus kūnu, labiausiai šiandien pažymi krikščionių tikėjimą, šiems susirinkus prie Viešpaties stalo. Prieš Susirinkimą kunigai jautė didelį ir net skausmingą troškimą kartu celebruoti vienintelę eucharistiją ir vienintelę Kristaus auką. Buvo natūralu troškėti, kad Eucharistija, kuri yra Bažnyčios vienybės sakramentas, regimu būdu būtų ir kunigiškos vienybės sakramentas. Susirinkimo Tėvai daugybės kunigų troškimą suprato kaip autentišką vertę Bažnyčios gyvenimui, ir nusprendė išplėsti koncelebracijos galimybes²⁰.

Koncelebracija Bažnyčioje nebuvo naujiena. Konstitucija teigia, kad ji priklauso tradicijai tiek Vakaruose, tiek Rytuose, nors ji ir daug labiau išsiplėtusi Rytuose. Istorijoje vykdyta įvairiais būdais, Vakaruose jos metu koncelebrantai kartu recituodavo konsekracijos žodžius. Nuo XVI a. tokia praktika perėmė Rytų apeigų katalikai ir kai kurie ortodoksai. Ikisusirinkiminė lotynų Bažnyčios tvarka koncelebraciją buvo nurodžiusi tik per vyskupų ir kunigų pašventinimus. Kitais atvejais dvejoja Mišių vertė – aukojamoji ir bendruomeninė – kunigų gyvenime buvo atskirta²¹.

Dabar Susirinkimo Tėvai praplėtė koncelebracijos atvejus ir juos aiškiai nurodė (SC nr. 57-58):

Koncelebracija, prasmingai išreiškianti kunigystės vienybę, iki pat šių dienų išliko ir Rytų, ir Vakarų Bažnyčioje. Todėl Susirinkimas leidimą koncelebruoti išplėtė šiems atvejams: 1.a) aliejų šventinimo ir vakarinėse Mišiose Didįjį ketvirtadienį; b) Bažnyčios susirinkimų, vyskupų susirinkimų ir sinodų Mišiose; c) abato palaiminimo Mišiose. 2. Be to, ordinario leidimu, jam nusprendus, ar koncelebruoti tinka: a) konventinėse Mišiose ir pagrindinėse Mišios tose bažnyčiose, kur tikinčiųjų gerovė nereikalauja, kad visi ten esantieji kunigai celebruotų pavieniui; b) tiek vyskupijų, tiek vienuolijų kunigų susirinkimų Mišiose. § 2. 1. Koncelebracijos tvarką vyskupijoje nustato vyskupas. 2. Tačiau kiekvienam kunigui tebus leista visuomet celebruoti Mišias pavieniui, tik ne vienu metu toje pat bažnyčioje koncelebruojama ir ne Didįjį ketvirtadienį. (SC nr. 57). Tebūnie parengtos naujos koncelebracijos apeigos, kurias reikės įtraukti į Romos pontifikalą ir mišiolą. (SC nr. 58).

¹⁹ Plg. Ten pat, p. 127–128.

²⁰ Plg. Gy, P. M. *op. cit.*, p. 128.

²¹ Plg. Ten pat, p. 129.

Bibliografija

- Konstitucija apie šventąją liturgiją „Sacrosanctum concilium“.
- Gy, P. M. „*Vatican II : commentaire complète de la Constitution sur la liturgie*“, in *La Maison-Dieu* 77, 1964, p. 125–127; 128–132.
- Jounel, P. „*Vatican II : commentaire complète de la Constitution sur la liturgie*“, in *La Maison-Dieu* 77, 1964, p. 117–125; 127–128.
- Legasse, R. art. „Amict“ in *Dictionnaire pratique de la liturgie romain*, Bonne Presse, 1952, pp. 42–43.
- Roguet, A. M. „*Vatican II : commentaire complète de la Constitution sur la liturgie*“, in *La Maison-Dieu* 77, 1964, p. 115–116.
- Visuotinė Lietuvių enciklopedija, art. „Manipulas“, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, t. XIV, 2008, Vilnius, psl. 210.